

OBILJEŽJA KOMUNIKACIJE MALE DJECE S AUTIZMOM

MARTA LJUBEŠIĆ*

Primljeno: siječanj 2004.
Prihvaćeno: ožujak 2005.

Stručni rad
UDK: 376.4 - 053.2

Komunikacijski poremećaji male djece s razvojnim poremećajem na autističnom spektru prikazani su u radu s dinamičkog i transakcijskog motrišta. Već tijekom druge godine života ovaj je poremećaj moguće uočiti ukoliko se fokus s iščekivanja da dijete progovori prebaci na obilježja djetetove rane komunikacije. Sociokognitivna pretpostavka za usvajanje jezika - združena pažnja generira za autizam specifični komunikacijski razvoj. Obilježavaju ga odsustvo jezika ili atipični jezik i poremećaj socijalne komunikacije. Sa stanovišta rane intervencije važno je rano uočavanje socio-kognitivnih deficita i razumijevanje kako oni utječu na jezični razvoj te rano i obilno poticanje upravo njihovog razvoja.

Ključne riječi: dječji autizam, rana komunikacija, združena pažnja, socijalna kognicija

Uvod

Kvalitativno drugačiji komunikacijski razvoj temeljni je problem koji opterećuje odnos djeteta s autizmom i svih koji o njemu brinu, te niti jedno pitanje nije toliko važno kao kako komunicirati. Važnost ovog pitanja proizlazi iz važnosti komunikacije za ljudski razvoj i ljudski život uopće.

Ljudska komunikacija u cjeloživotnom procesu ima tri široke funkcije: (1) funkciju razvoja mentalnih procesa (2) funkciju prilagodbe okolini (3) funkciju manipulacije okolinom (King 1979). Atipični razvoj komunikacije u djece s autizmom ima stoga negativne posljedice na sva tri područja: razvoj mentalnih procesa, razvoj socijalno prihvatljivih oblika ponašanja i načina utjecanja na okolinu. Središnje pitanje i za razumijevanje samog poremećaja i za terapijski rad jest poznavanje ranih pretpokazatelja kvalitativno promjenjenog komunikacijskoga razvoja koji onda jednog dana daje punu sliku poremećaja na autističnom spektru. S time je povezano i pitanje kako što ranije utjecati na komunikacijski razvoj. I sa stanovišta roditelja je izuzetno važno što ranije utvrditi problem jer to skraćuje lutanje i usmjerava prema rješavanju problema (Lord i Risi 2000).

Autizam kao neurorazvojni poremećaj nedvojbeno ima organske uzroke, no prepoznaje se i dijagnosticira prema obilježjima ponašanja. Sva ljudska ponašanja, pa tako i obilježja komunikacije u razvoju nastaju kao rezultat dinamičkog međudjelovanja bioloških/genetskih i okolinskih utjecaja u procesu učenja. Učenje utječe na komunikaciju (jer se i ona uči), a komunikacija utječe na učenje, te je taj utjecaj bidirekcionalan (Papoušek i Papoušek 1992). Na dječji razvoj komunikacije gledamo s transakcijske perspektive koja uključuje dijete i interaktivne odrasle osobe u stalnom međudjelovanju (McLean, 1990). Zahvaljujući učenju, neformalnom (spontano upravljanom, prigodnom u svakodnevnim situacijama) i formalnom (u procesu školovanja) koje se najvećim dijelom odvija u komunikacijskom kontekstu ljudi postaju ono što jesu, svatko drugačiji, neponovljiv i jedinstven.

Djeca koja se po svojim razvojnim obilježjima nalaze na autističnom spektru su izuzetno različita, kao uostalom i sva ostala djeca i naša je obaveza da nastojimo razumjeti zašto je tomu tako, te kada različitost valja interpretirati kao poremećaj. Da bi terapijski postupci bili učinkoviti za svako pojedino dijete valja razviti

* Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu